

III. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA

POLITIČKI POREDAK

- **POLITIČKI POREDAK** – oblik organiziranja društvene zajednice koji ima **svojstven izvor legitimnosti** i **uređen odnos između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti**
- **OSNOVNI TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA:**
  - demokracija
  - aristokracija
  - tiranija
  - diktatura
  - totalitarizam

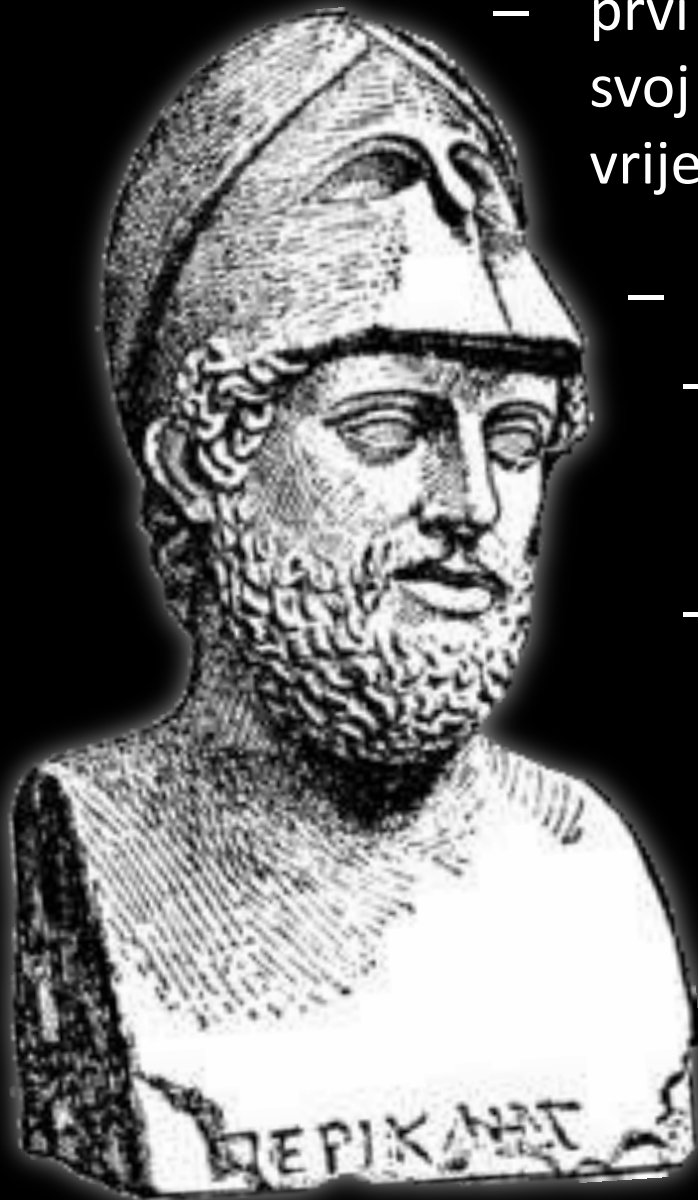
DEMOKRACIJA (grč. *demos* - narod; *kratien* - vladati)

DEMOKRACIJA – vladavina **naroda, od naroda i za narod** (*A. Lincoln*)

- vladavina naroda izražena **trodiobom vlasti**
  - temelji se na zakonima
- **demokracija** u strogom smislu riječi **ne postoji** u svijetu (*sudjelovanje svih građana u političkom odlučivanju*)
- **2 TIPA DEMOKRACIJE** (*u praksi*):
  1. **predstavnička** – odluke donose odabrani predstavnici
  2. **izravna** (direktna) – odluke donose svi oni koji su izravno zainteresirani za njih (*referendum*)

NASTANAK DEMOKRACIJE

- prvi put se javlja u 6. st. pr. Kr. na Hiosu, ali je svoj procvat doživjela u **5. st. pr. Kr. u Ateni** za vrijeme **Perikla**, atenskog vojskovođe
- glavna obilježja antičke demokracije:
  - **odanost polisu** (načelo građanske vrline – obveza sudjelovanja u političkom životu smatrala se **čašću**)
  - **opće dobro** se stavlja **ispred dobra pojedinca**

Najvažnije političko tijelo bilo je **Atenska skupština** (činili su je svi atenski muškarci iznad dvadeset godina, sastajala se **barem 40 puta godišnje** a za donošenje odluke bila je potrebna **prisutnost barem 6000 članova** te se **glasovalo po načelu jednoglasnosti**).

OBILJEŽJA DEMOKRACIJE

- zajednička obilježja svih varijanti demokracije:
  - **razdvajanje** i **međusobna neovisnost** zakonodavne, izvršne i sudske vlasti
  - **legitimnost** koja proizlazi **iz volje naroda**
  - **sloboda građana**

ARISTOKRACIJA (grč. *oi aristoi* - najbolji, prvi, najodličniji)

ARISTOKRACIJA – politički sustav u kojem **vlast pripada manjini** (eliti)

- **manjina** donosi sve važne odluke i koncentrira svu društvenu moć
- temeljnim vrijednostima aristokratskog poretka smatra se **tradicionalnost** i **statičnost**
- *U širem značenju riječi aristokracija misli se na **bogatiji sloj društva**, na obitelj i nasljednike već dokazanih vlastodržaca, te na **plemstvo** koje je ostvarilo različite beneficije u društvu kroz junaštvo u ratovima njihovih predaka.*

TIRANIJA (grč. týrannos - samovlast)

TIRANIJA – politički sustav u kojem
vlast pripada **pojedincu (tiraninu)**

- „bolest demokracije” (Platon)
- „despotska samovlast” (Aristotel)
- to je oblik vladavine **bez legitimnosti i legalnosti** – nije utemeljena na zakonu
- na vlast dolazi vladar koji nije izabran niti mu je priznato nasljedno pravo
- **sila i brutalnost** su sredstva pomoću kojih je tiranija jedino moguća

DIKTATURA *(lat. dictátúra – diktiranje, kazivanje u pero)*

DIKTATURA – označava vladavinu **jedne** ili **više osoba** koje **monopoliziraju vlast** u državi

- **nema diobe vlasti** (*zakonodavna, izvršna i sudska*)
- **nameće se vlast** pojedinca ili skupine
- na vlast se dolazi **nelegalno** (*nasilno, npr. državnim udarom*)
- **kontrola** nad policijom, sudstvom, vojskom i administracijom
- *povijesni primjeri: Sula, Cezar, Pinocet, Hitler, Staljin, Tito, Lukašenko...*

TOTALITARIZAM

TOTALITARIZAM – tip političkoga poretka u kojem **država** ima **kontrolu nad svim** dijelovima zajednice i **nadzor nad svim** područjima društvena života

- **karakteristike totalitarizma**
  - **totalitaristička ideologija**
  - **jedna partija** s vođom na čelu
  - **tajna policija**
  - **potpuna kontrola** nad ekonomijom, medijima i vojskom
- *primjeri: nacizam (Njemačka), fašizam (Italija) i komunizam (SSSR, Crveni Kmeri u Kambodži, Sjeverna Korea, Kuba)*

TOTALITARIZAM

- vlast uz prisilu
- zasnovan na **ideologiji**
- jedan vođa i partija
- tajna policija
- **država ima kontrolu** nad svim vidovima društva i dr. života
- nema sloboda
- nema opozicije

DIKTATURA

- djelomično pristajanje
- nema **ideologije**
- pojedinac ili skupina ljudi
- tajna policija
- **država nema kontrolu** nad svim vidovima društva i dr. života
- djelomične slobode
- opozicija ugušena ili slaba

DEMOKRACIJA

- vladavina **naroda**
- trodioba vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska)
- vlast na temelju **zakona**

ARISTOKRACIJA

- vladavina **manjine** (elite)
- sva vlast u rukama manjine
- vlast na temelju **tradicije** i **običaja**

TIRANIJA

- vladavina **pojedinca** (samovlast)
- sva vlast u rukama pojedinca
- vlast **bez legitimnosti** i **legalnosti**

DIKTATURA

- vladavina **jedne ili više osoba**
- nema diobe vlasti (sva vlast u rukama grupe ili pojedinca)
- **kontrola** policije, sudstva, vojske i administracije

TOTALITARIZAM

- **država** ima kontrolu nad svim dijelovima zajednice i svih područjima dr. života - **jedna partija** utemeljena na **ide**
- tehnologija vladanja – prisila, teror i kontrola javnosti

AUTORITARIZAM

AUTORITARIZAM – sustav vladavine u kojem se vlast obnaša s **malo općenarodne podrške**

- *vlast obnaša jedna obitelj, mala skupina ljudi ili snažna politička stranka (**prisutno višestranačje**)*

– **karakteristike autoritarizma**

- **značajna uloga vojske**
- **ne nastoji** nadzirati sve vidove dr. života
- ekonomska, religijska, kulturna i obiteljska pitanja **prepuštena su individualnom odlučivanju**
- naglasak je na hijerarhiji s vođom na čelu

– *primjer: Španjolska za vrijeme Franca*

– autoritarni režimi lakše postaju demokratski nego totalitarni

OBLCI DRŽAVNE VLASTI

153

REPUBLIKA

42

MONARHIJA

REPUBLIKA

REPUBLIKA – (lat. *res publica* - javna stvar, opće dobro, stvar kojom se ne može trgovati)

- oblik državne vlasti u kojoj **vlada više subjekata**
- **tipovi republika:**
  - predsjednička
  - parlamentarna
  - aristokratska
  - demokratska
    - islamska
    - narodna

PREDSJEDNIČKA REPUBLIKA

- **vlast je podijeljena** između predsjednika i parlamenta, a izvršna je vlast **neovisna** o zakonodavnoj
- **primjeri:** SAD, Čile, Bolivija, Argentina...

PARLAMENTARNA REPUBLIKA

- **vlast proizlazi iz parlamenta**, izvršna vlast **odgovara** zakonodavnoj vlasti tj. parlamentu
- **primjeri:** Hrvatska, Njemačka, Italija...

ARISTOKRATSKA REPUBLIKA

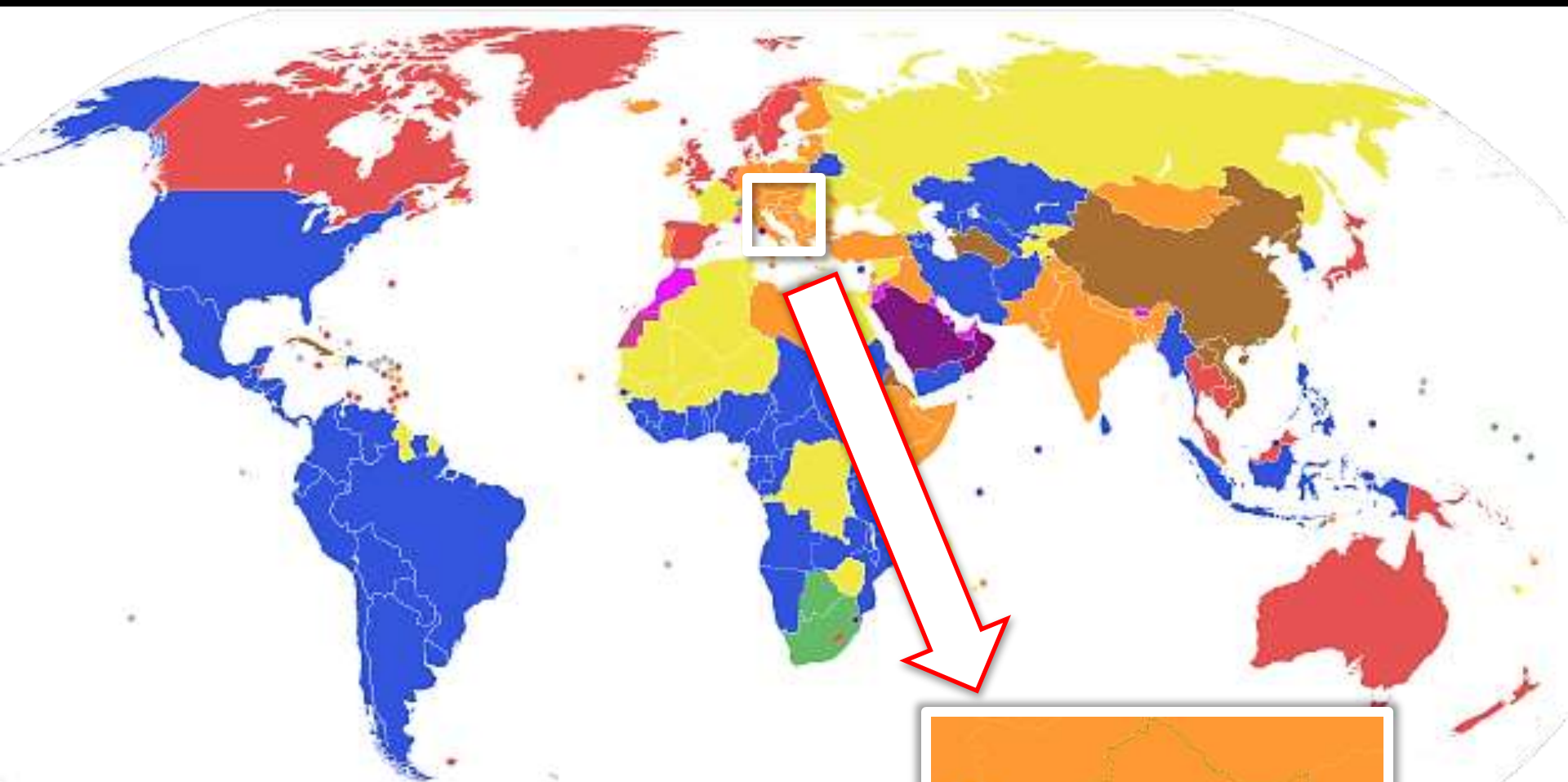
- nositelj suvereniteta je **dio izabranih** (plemstvo)
- **primjeri:** Dubrovačka Republika, Mletačka Republika...

DEMOKRATSKA REPUBLIKA

- nositelj suvereniteta je **cijeli narod**
- **primjeri:** sve države s demokratskim uređenjem

ISLAMSKA REPUBLIKA

- svi zakoni i propisi u državi se temelje na šerijatskom pravu (kombinacija teokracije i demokracije)
- **vjerski poglavari** imaju primat nad svjetovnim
- **primjeri:** Iran, Pakistan, Afganistan i Mauretaniya

PREDSJEDNIČKI SUSTAV

POLUPREDSJEDNIČKI SUSTAV

PARLAMENTARNI SUSTAV

PARLAMENTARNA MONARHIJA

MONARHIJA (grč. *monos* - jedan; *arhein* - vladati)

- sustav vladavine **pojedinca** (monarha)
- najveći dio ljudske povijesti bio je obilježen upravo ovim poretkom
- prema načinu na koji monarh dolazi na vlast, može biti **nasljedna, izborna i uzurpatorska**
- dva krajnja obilježja monarhije:

1. neograničena ili apsolutna monarhija

- **vladar (monarh) je nositelj svih** zakonodavnih, izvršnih i sudskih **ovlasti**

2. ograničena ili ustavna monarhija

- **vladar je ograničen** ustavom i parlamentom
- podvrsta – parlamentarna monarhija

VRSTE MONARHIJA

APSOLUTNA

- **apsolutna (neograničena)** vlast monarha
- **primjer:** Habsburgovci, Luj XIV.

USTAVNA

- vlast monarha **ograničena ustavom**
- **primjer:** Lihtenštajn

PARLAMENTARNA

- **podvrsta ustavne monarhije** u kojoj monarh gotovo ne sudjeluje u državnim poslovima (osim u rijetkim iznimkama)

MONARHIJE U SVIJETU

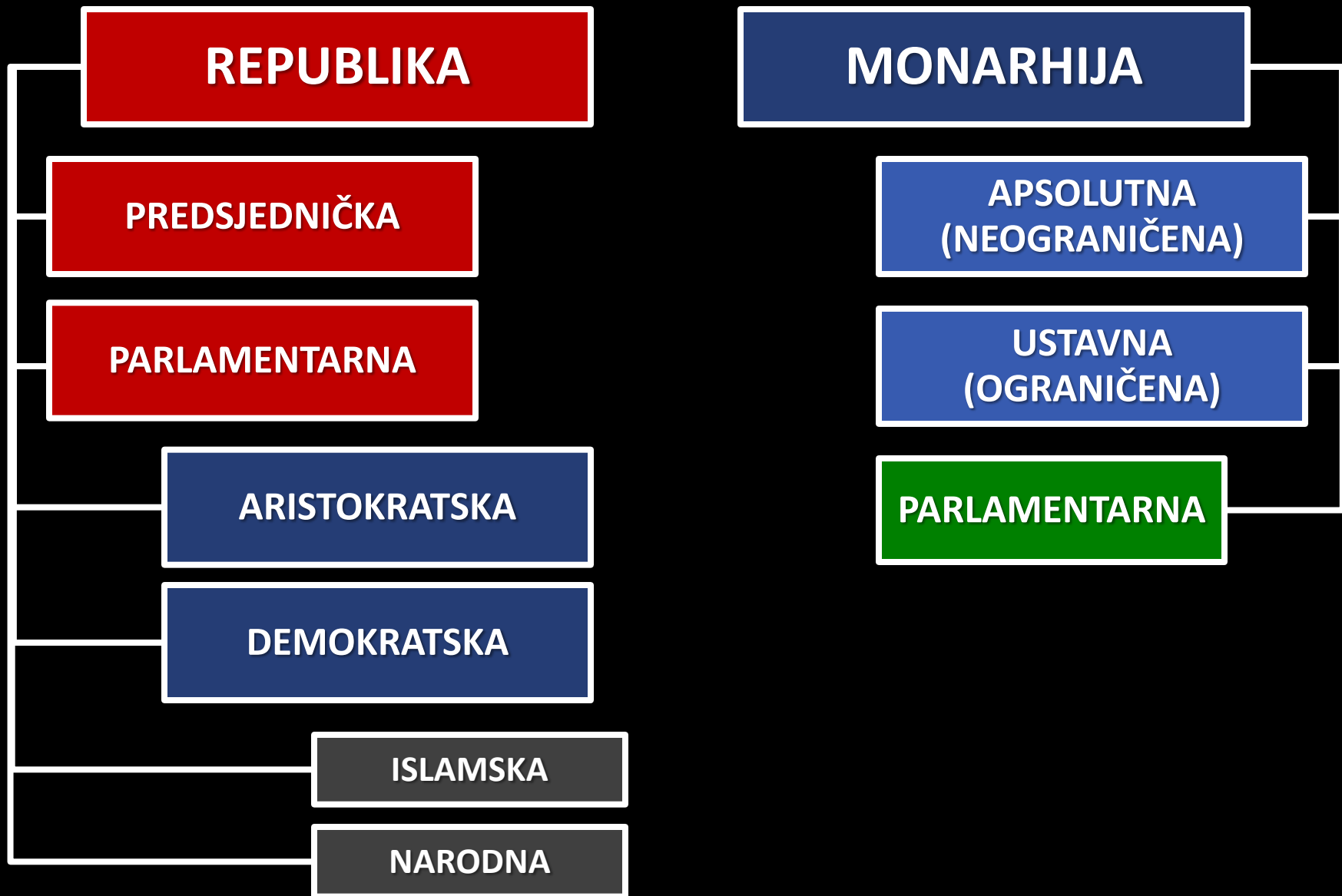

APSOLUTNA IZBORNA MONARHIJA

OBLICI DRŽAVNE VLASTI

KLJUČNI POJMOVI

— **POLITIČKI POREDAK**

— **DEMOKRACIJA**

— PREDSTAVNIČKA I IZRAVNA

— **ARISTOKRACIJA**

— **TIRANIJA**

— **DIKTATURA**

— **TOTALITARIZAM**

**tipovi političkih
poredaka**

— **REPUBLIKA**

— PREDSJEDNIČKA, PARLAMENTARNA,
ARISTOKRATSKA, DEMOKRATSKA

— **MONARHIJA**

— APSOLUTNA, USTAVNA I PARLAMENTARNA

**oblici državne
vlasti**

KONTROLNI

- **poglavlja:**

1. POLITIKA, POLITIČKO DJELOVANJE I POLITIČKA UTAKMICA
2. NAROD, NACIJA, MANJINA, GRAĐANI, DRŽAVLJANI RH
3. TIPOVI POLITIČKIH POREDAKA

- **ključni pojmovi:**

- POJAM I PODJELA POLITIKE
- MOĆ / VLAST / TIPOVI VLASTI / AUTORITET
- POLITIČKO DJELOVANJE (POL. UTAKMICA, POL. GOVOR, NAPIS POL. SADRŽAJA)
- NAROD / NACIJA / DRŽAVA / NARODNI SUVERENITET / MANJINA
- HRVATSKI NAROD / DRŽAVLJANI / GRAĐANI
- POL. POREDAK / TIPOVI POL. POREDAKA / OBLICI DRŽAVNE VLASTI

- **prezentacije na linku:** *srednja-skola.github.io/politika*